

Glasovi drugih
Književna kritika
o Borisu Domagoju Biletiću

Živeći u vječno novim svjetovima, pjesnik Biletić koristi se neočekivanim oblicima i nepredvidljivim kombinacijama, stvarajući nove zakone, bukteći novim osjećajima. Toliki broj varijanti u jednome tekstu [...] svojstven je samo rijetkim pjesnicima, skladateljima širokih linija, koji s lakoćom izražavaju svoje sumnje, svoje drhtaje, intelekt i duh, istodobno uvijek s jasnošću i punoćom svojih riječi, stihova koji trepere od igre iskazujući univerzalna značenja, dosežući do raspetosti između esencije i egzistencije.

Tomislav Marijan Bilosnić

Neslaganje sa svijetom ili participiranje u njegovoj proturječnosti, pa čak i „odricanje od svijeta“ dio su tog „tragičnog osjećanja života“, koje Biletić dijelom pretvara u „lirizam koji se priklanja ludizmu“, ali istovremeno ni njegov lirizam, a ni ludizam ne ostaju drugo do „pjesnički postupci“, koji nastoje objediniti nekoliko paradoksalnih slojeva „stvarnosti“ [...]. Kako je on vrstan pjesnik čiji stihovi „koriste“ i život i smrt, i *eros* i *thánatos*, nastojeći da stihoi igra s njima prijeđe i granice nemogućega, uvjeren sam kako će pjesništvo prvo „objaviti“ svoj povratak vlastitih moći.

Branimir Bošnjak

U pjesničkoj imaginaciji Borisa Biletića elementi igri-
vosti, iskošenog motrenja, ali i lirizma imaju dosta va-

žnu ulogu, iako nisu transparentno artikulirani. On ne voli napadnu, odviše glasnu i jednoobraznu eksplikativnost. Pobornik je stišane, diskretne, neobvezujuće sugestivnosti. Njegova je osjetljivost ekstrovertirana. On je počesto okrenut drugima [...]. Treba stalno dinamizirati, pokretati, provocirati zbilju. Treba je premrežavati događajima, procesima, mijenama i stvarnim, faktografskim i izmaštanim, priželjkivanim, pjesnikova je lozinka. Statičnost je štetna pa i pogibeljna... Već je davno prerastao svoju sredinu, prekoračio okvire skućenoga zavičajnoistarskoga mikrokozmosa, potvrdio je da je pjesnik od kapaciteta, formata i značaja.

Ivan Božičević

Biletić je pjesnik snažna osjećaja za osebuju i osobnu metaforiku i nove mogućnosti stvaranja neobičnih sintagma u jeziku. Igrajući se ironijskim jezičnim iskazom za novu osjećajnost, pjesnik detektira intelektualnu nemoć današnjeg pjesničkog govora u vremenu koje traži jaku riječ i još jači čin.

Josip Bratulić

Pjesnik Boris Domagoj Biletić jedan je od onih koji se radikalno odriču svih površnih i ispraznih šumova svakodnevice i koji se upuštaju u potragu za onom jedinom mogućom, pravom riječi [...]. Samo on zna što je morao platiti da bi došao do tog dragocjenog vlasništva. Koliko prebiranja po sebi i po svom rječniku stoji ta jedna, prava riječ?

Alida Bremer

Usprkos svim *izmima* kojima ga današnja književna kritika želi pripojiti (hermetizam, nadrealizam, postmodernizam!), smještajući ga, već po navici, u određeni herbarij s naljepnicama; i usprkos pjesnikovim autorским „kombinacijama“, sastavljanju i spajanju nespojivog, ova poezija iskušenja, želja, pouzdanja, nevjerice, povjerenja i ciničkih polemičkih „diskursa“, u sklopu imaginativne „igrivosti“, promiče svoju poetsku „težinu“, jer pjesnikovo „vrime ne prolazi“.

Ljerka Car Matutinović

Biletić je ispisao stihove kojima je teško pronaći para u suvremenom hrvatskom pjesništvu, posebice napisanu na nekom od hrvatskih narječja [...]. Sažeo je „bujicu“ stihova, misli i osjećaja, iz svoje zbirke, sve ono što je mislio i htio reći, a u kontrastnim slikama predmeta crne i bijele boje, sažeo je ljudski život, naše tužno postojanje, naš početak i svršetak, ali ostavio nadu: dao vremenu dimenziju vječnosti. Zar je zaista tako, zar nije pisano da će uminuti i nebo i zemlja i sve osim Božje riječi? [...] Napisao je pjesnički *Bijeli album*, sastavljen od naizgled neskladnih dijelova, koji čine uznemirujuće skladnu cjelinu. I što god bilo s tim vremenom, ako će i jednom zauvijek proći i nama i pjesniku, on ne ide po tom „drumu“ tiho u noć. Ljuti se i svađa, polemizira i pjeva, jadikuje i očajava, veseli se i prisjeća, potiskuje u zaborav i pamti; jer jednom ćemo se sastati sa svime što smo rekli, radili i napisali, a najviše će nas suditi i najviše braniti upravo naše – riječi.

Mirko Ćurić

Izraziti lirik po prirodi, Biletić i u najnježnijim i najlahorastijim stihovima hoda tamnom, osjenčanom stranom. Dah crnoga, mističnog doživljaja plâvi stihove laganom jezom spoznaje o oslobođenom zlu [...]. Zakrivljenost svijeta, odsustvo sklada i ravnoteže, narušenost proporcija i inverzija perspektive koja se u daljini širi i razlijeva u ništavilo – osuđuju pjesnika na osamu i solilokvij [...]. Svjestan uloge i značenja fascinacije u poetskom dekodiranju svijeta, on traga za poretkom, ali za poretkom u dubljim, starijim slojevima riječi [...]. Pjesnik anahoretske osobnosti, Boris Biletić, dakako, ima svojstva poetskog medija, svojstva kojima se znalački koristi. U svojim najboljim pjesmama postigao je žuđeni identitet pjesnika i jezika, dakle, duše i duha, identitet dvaju svojih metafizičkih krugova. Pjesnik u njemu sustigao je pjesmu.

Aldo Kliman

Problem identiteta iščitava se i kao vlastita identifikacija unutar prostornog pejzaža – Biletićev zavičajni, ali i identitetski prostor Istre, prostor je zemlje i mora u jednome, geografska slika izdvojenog poluotoka u najzatvorenijem sredozemnom rukavcu Jadranskoga mora, mikro je prostor Mediterana u cjelini – dodir i splet romansko-helenističkih i ilirsko-slavenskih civilizacijskih točaka. Istra je tako prikazana kao simbol ktonske, zemljane ilirske zmije u dodiru s platonističkim svjetlom koje se zrcali u odrazu morske nedohvatne pučine. Stoga u Biletićevu tekstu podjednako snažno egzistiraju i ljubav i smrt. U kompozicijskom građenju pjesme oni nisu postavljeni u antitetične odnose, nego kao skladan spoj životne cjeline.

Sanja Knežević

Biletić ne hrli obvezi: biti obuzet jezikom bez semantičkoga pokrića, jer iza njegovih dobro tvorenih i novih riječi i novih sintagmi krije se dobro ciljana semantička vrijednost. Primijetiti je da je pritom pjesnički rijek na tragu mrkonjićevskoga *oslobađanja riječi*. Poruka o oslobađanju riječi je u samom izričaju: „tlapnja misli riječju nesputanih“, ali tim više svaka riječ podastire čitatelju sebe odgovornom bar semantički, a toliko isto i čitatelja obvezuje da povisi prag očekivanja; da uložiti trud ne iščitati pjesmu jednostrano, nego na drugoj razini i drukčijeg smisla.

Josip Krajač

U Biletićevim pjesmama često nailazimo na motiv usamljenog čovjeka zabrinuta za sudbinu pojedinca i civilizacije općenito, sklonog pribjegavanju uspomena. Taj pojedinac osjeća prazninu i strah [...]. Katkad obavijena tugom i crnilom, njegova poezija ima i prpošnih tonova, dječaćke razigranosti, uživanja u životu i njegova slavljenja, blage erotike i lagane ironije.

Željka Lovrenčić

Biletić je pjesnik pomno isklesanih, izgrađenih stihova i gotovo egzaktno učvršćenih, naročito manjih cjelina. I motivski, i uopće sadržajno, to je vrlo znakovit i raznovrstan tkač pjesme [...]. On je ustrojitelj vrlo domišljate poetike, koja će ga sa slojevitim čudima izričaja učiniti modernim pjesnikom naše današnjice, u izvjesnom smislu kao sintezom funkcionalne narativnosti i neostrukturalnih figuracija. Pjesnik je to koji neće poskliznuti svoj napor u građenju pjesme.

Miroslav Slavko Mader

Kao u slučaju mnogih pjesnika srednjoeuropskoga i mediteranskoga prostora, pred nama je još jedan kafkijanski primjer gdje spisatelj, pjesnik, na svojem tijelu i duši osjeća stvarnost ovdašnjih granica [...]. U jednoj dimenziji ovoga pjesništva riječ je o razgovoru sa smrću, o razgovoru koji malokad zastaje na turobnim tonovima; češće je, naprotiv, vedar, prijateljski, a istovremeno to je i dijalog s „piscima smrti“, sa svim onim autorima koje nije toliko privlačio odnos što povezuje eros i tanatos, nego je za njih tanatos baš jednak erosu.

Laura Marchig

Riječ je o slobodnom povezivanju slika i asocijacija, pretapanju individualnih i kolektivnih simbola, a sve u ključu snažnije, drugostepene zbilje metaforičke evokacije [...]. Biletić je u svakom slučaju eruditski pjesnik, *poeta doctus*, i mnoge literarne referencije koje nam izričito nudi stvaraju intonaciju i svojevrсни „obzor očekivanja“ [...]. U temeljima je upravo stanovitā dječja disponibilnost, sklonost stilizaciji bajke i metamorfozi običnoga. Nimalo slučajno, govori se o paralelnom svijetu, o tuđim i drugim osobama, o strancima, o inozemnim ambijentima ili o egzotičnim ritmovima i zvukovima [...]. Koherencija pisanja i govorenja ostvarena je škrtošću i reduciranošću naznaka, eliptičnim rezovima i znalačkim *staccatima*. Na taj način i ono što izgleda na prvi pogled ornamentalno, „secesijsko“ ili dekorativno, postaje individualno ovjereni i egzistencijalno utemeljeno.

Tonko Maroević

Nespokojan i zaljubljen u svijet oko sebe, izazovnu dvostrukost lica svijeta, on ne nalazi spokojstvo u pojednostavljenjima, nego nalazi odušak u još intenzivnijem traženju, rastvaranju [...]. Nije lako prodrijeti do srži njegove pjesme, ako smo već odlučili da je pomičemo iz njezine slobode [...]. To je slično kao da uporno gledamo cvijet koji nam se, kad već počnemo ne vjerovati, otvara u svojoj raskoši. Stihovi Borisa Biletića od nas očekuju da sudjelujemo [...].

Slavko Mihalić

Biletićevo pjesništvo zaista jest u onom „između“ dviju svojedobnih paralelnih pjesničkih praksi, „offša“ i „inzulaša“, još k tome s tradicijskim uporištima. Naime, u njegovu pjesničkom izričaju mogu se lako prepoznati značajke koje rese oba ta modela – i elementi „semantičkog konkretizma“, odnosno tekstualizma označiteljske scene, i elementi potrage za smislom i jezičnom čistoćom, poviješću i metafizičnošću [...]. I u slučaju teme *erosa/thanatos*a ponekad se inzistira na batajevskom „užiću smrti“, koja je i sama erotska, kao što je i erotsko „kratka smrt“, ako se ima na umu Batailleova elaboracija *sparagmosa*. U Biletića je i samo tanatosno „pod okriljem“ erotskoga kao „zanosa“, bilo da se razrješuje u transcendenciji, bilo da se „pretvara“ u dolazeće [...] – erotsko bi bilo „izlaz“. Riječ je o „izlazu“ koji implicira rađanje novog života, a to je jedna od temeljnih značajki njegove poezije, unatoč osobnoj drami. Biletić je u tom smislu više pjesnik „izlaska“, da tako reknem, nego pjesnik „zalaska“.

Cvjetko Milanja

Boris Biletić je pjesnik široka raspona ugođajnih koloratura. One idu od naoko puke konstatacije, od razlomljena mozaika do humorno-ironijskih opažaja; od prosvjeda do molitve. Koliko bi čitatelj u prvi mah mogao biti nespreman za brze protoke njegova slikovitog leksika, s upitnim zazorom gdje kad pred mogućom beskrajnom redundancijom odveć osobita pojmovnika, u cjelini ćemo raspoznati organski sustav u kojem, na zaseban način, nalaze mjesto određenja čovjeka u stvarnosnome prostoru opjevana habitata, osobnog i zavičajno-domovinskog, do prostranstava pjesnika hodočasnika obzorjem svoga sveukupnog iskustva [...]. Virtualnost je – uvjetnost – ovog poetskog kazivanja, i meditativnog i kolokvijalnog, zasnovana na onoj raspoznatljivoj konstanti Biletićeva pjevanja gdje se u daronosnim usporednicama susreću estetički angažman poslenika pisane riječi i pozorna usredotočenost, kao i osobni udio, u *Zeitgeistu* vremenskih mijena.

Daniel Načinović

Ovom pjesniku pripada plemićka čast da na svojoj trpezi ispija i otrov ambrozije i lijek nektara. Hoće pjesnika jezik. Između njih uspostavljen je jezuitski odnos – za pjesništvo najbolja moguća saradnja. Riječi kod Biletića nisu lastavice, već kontrolisan let galeba – vjetru galebu, majstoru letaču u korist. Silna je njegova odanost domaćem govoru, jer – kako biti pjesnik ako ne robuješ jeziku?! Misionarska strogost spram napisanog. Stih i jezik njegova su najvjernija, najsazetija biografija – nema rasipanja.

Jovan Nikolaidis

Smjestivši svoje haiku iza predgovora, Boris Biletić je unaprijed riječi dao prednost možda baš i zato što je neprijeporno da je riječ u haiku (i onom izvornom, japanskom, i onom primijenjenom/transponiranom u zapadnjačku kulturu) ipak samo ona najprikladnija doživljajem, događajem, osjećajem, viđenjem odabrana maska pod kojom smisao izmiče graničnostima ideograma, odnosno morfoloških oblika, kombinatorici brojnih sintaktičkih ponuda/prinuda, mijenjajući (svoj) izraz, (svoje) značenje. Svaki haiku tako postaje mjesto (uspjelog ili neuspjelog) susreta tvorca mu i tumača (njih može biti zaista onoliko koliko pogleda padne na dotični haiku).

Luko Paljetak

Ne zaziva Biletić asocijacije kamovljevske i pasolinijevske tek tako. Posrijedi je mjedena zakovica, *rebatin ča trdo drži skupa robu merikanskih brgieš*. Ponajprije, taj Boris Biletić (konačno!) razbija zrcaljenja čakavske epskopatetične tradicije iz koje i sâm posve izvire, tvoreći, kao nitko nikada od nas (osim, dijelom, Ivaniševića), sasvim svoju i posve urbaniziranu intimistiku; sve te naše *nonice* i *križine* i *težaki* i *dvi daske* i *ma ča je ruož* i *ma ča je suz* i *primeštarska ruka* i *pridi šlovek muoj* i *Krleža pod žminjskin turnon*, svi ti naši programi i nužne žalopojke i trivijalna ponositost [...]. Ma ne rugam se ja ovdje nama, sebi dakle, dobijesa; trebalo nam je, jednostavno, pet stoljeća između glagoljaških drskih grafita i Biletićeve ironične ljubavi [...]. Veliko smrtište planeta i tamburini *marče funebre* svijetu kakav znamo i spasenju mu se nadamo: TO je ponajbolji Biletić, i ta umbilična mu sprega s pouzdanim fiksatorima smrti; tu je Biletić samo svoj i staronovi pjesnik.

Milan Rakovac

Prostor Mediterana, kojemu poetički Biletić pripada, moguće je opisati kao prostor realizacije ženskog načela koje se prepoznaje u noćnim simbolima te meditativnome diskursu [...]. Nastojeći putem kulturoloških referencija izgraditi metaforu korijena/ukorijenjenosti, Biletić povezuje arheologiju i palimpsest, muzej i bilježenje traga. Temporalna dimenzija dolazi u prvi plan – osnovna je funkcija (re)prezentiranje kontinuiteta kako na poetičkom, idejnom tako i na povijesnom planu. Iz svega je vidljivo kako tradicija nije samo prostor dijaloga već glas prisutan u samome Biletićevu pjesništvu. No, glas nema čvrstog mjesta kao što ni univerzalnost nije uvijek opća [...]. Posve je očito da se posredstvom tijela i posredstvom prirode, sasvim u uzajamnoj vezi, u pozadini ispisuju još neki scenariji – prije svega onaj vezan uz užitak – koji svjedoči pisanje, a time i sâm bitak. Izvan pisanja nemoguće je misliti povijest, a time i kulturu, osobito čovjeka. Stoga je Biletićev užitak u pisanju, pa i kada tematski kontrastira erosu, izjednačiv s bivanjem: *pisati* i *biti* identični su pojmovi.

Sanjin Sorel

U njega će slobodno suživjeti leksički i versifikacijski dometi ekspresionizma, nadrealizma, čak i mjestimične dade; potom težnje „poezije jezika“, upravo one potencije pjesničke obuzetosti razdvajanjem izrazne i sadržajne razine, i, nipošto na kraju, težnje suvremena pjesništva, da u udaljenim predjelima i udaljenim vremenima traže arhetipove suvremena stanja čovjeka i pojedinca, civilizacije, i domovine. Biletić je vještak suvremena aleksandrizma, sažimatelj mnogih dostignuća hrvatskoga pjesništva ovoga stoljeća. Biletiću je do izrazne razine, koja na velikoj većini „mjesta“ zatam-

njuje izvorne usmjerenosti (na zbilju, na suodnošenje prema drugim znakovima, na rabilje pjesničkog znaka), te ih svodi na „istraživanje jezika“, na ispitivanje unutarjezičnih relacija [...]. „Onkrajni“ su dakle prostori cilj pjesničkog imenovanja, i pjesnici se, suvremeni europski i suvremeni hrvatski, rado upuštaju u pustolovine glede tog imenovanja. Pustolovine su to slobodna i smislom opasna plova beskrajnim morima i prostranstvima jezika. Boris Biletić takav je pustolov na moru hrvatskoga jezika.

Ante Stamać

Nemoć lirskoga subjekta, hinjenu, promišljenu ili slučajnu, B. D. Biletić potencira i time što ga ironijski naziva deminutivom – *subjektić*, dakle je *lirsko ja* neznačajno pred jezikom koji ga neće, jer: ili nije dorastao njegovu potencijalu, ili je jezična (ne)moć rezignirana pred ništavilom koje (ta /ne/ moć) mora referencijalno obuhvatiti i poetski učiniti vidljivim na način kojim može opstati u svijetu, kako rekoše filozofi i pjesnici raspravljajući davno o tome. Međutim *subjektića* hoće – čakavski jezik. Novina u cjelokupnom Biletićevu poetskom stvaranju je posizanje za čakavštinom, ne samo jezično i poetozofski, nego i kulturološki. Naime, nešto što *subjektiću* izmiče i „što ga neće“ (hrvatski standard) – dakako, u filozofskoj zamisli ništavila i poetskoj dosjetci o romantičnoj nemoći – supstituira se „drugim“ hrvatskim jezikom, čakavicom. Ona je podesna da se ništavilo barem djelomično prevari, jer je i sama u estetskoj opsluživosti sebe kao predmeta pjevanja i kao njegova oruđa/alata prošla svoje tradicijske romantične dvojbe [...]. Ono što je u pjesmama na standardu bio uzrok rezignacijskoj gorčini, ovdje je po-

etsko dijelom eklektičko poklonstvo (galgen)humoru, idolima, fiktivnim idealima, ali i svježini pjevanja.

Milorad Stojević

Osjećaj „događenosti“ nekih krucijalnih životnih zbivanja, odnosno sve veće udaljavanje u vremenu od presudnih egzistencijalnih činjenica i razdoblja temeljnog intelektualno-duhovnog formiranja, uvjetovali su memorabilnu intonaciju stihova, kao i njihov rezignantni, elegični pa i tragični emotivni kolorit. Raznovrsni osobni i društveni gubitci, egzistencijalni manjak koji – iako je u nekoj mjeri iskustvo svakoga čovjeka – autora posebno obilježava, ostavljaju uistinu malo životnih mogućnosti koje nisu determinirane već odigranim odvajanjem od najbližih osoba, od mladenačkih i narodnih ideala, od identitetskih usidrenosti, od – napokon – povjerenja u sâm humanizam. Biletić takvu rezignantnost oblikuje supostavljanjem višega stila u kojemu se očituju krhotine nekadašnjih ideala i izravnih stvarnosnih referencija, gdje se pak očituje gorčina pa i cinizam zbog mnogih negativnih društvenih fenomena, kao i gotovo neizlječive karakterne pokvarenosti mnogih ljudi. Takvo kombiniranje različitih stilskih registara stvara zanimljivu i nepredvidivu poeziju u kojoj jedna do druge stoje invektive na stvarnost, izrazi koji u hotimičnoj sirovosti dolaze do ruba psovke, kao i tradicionalni poetizmi te eruditske referencije i panorame suvremena zlosilnoga i zaraćenoga svijeta.

Davor Šalat